

УДК 330.341

Дзямуніч М.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3714-5062>

e-mail: m.dziamulych@lntu.edu.ua

Dziamulych Mykola, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0003-3714-5062>

e-mail: m.dziamulych@lntu.edu.ua

Урбан О.А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-8804-0546>

e-mail: o.urban@lntu.edu.ua

Urban Oksana, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0002-8804-0546>

e-mail: o.urban@lntu.edu.ua

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто сучасні особливості формування соціальної економіки в контексті реалізації завдань сталого розвитку. Визначено специфіку впливу економічних факторів на розвиток соціальних процесів та особливості формування соціальної економіки в Україні, як ключової складової соціально-економічного розвитку суспільства. Доведено, що соціальна спрямованість економічної діяльності можлива лише за умови регулятивної діяльності з боку держави та за наявності у неї відповідного дієвого інструментарію впливу на економічні процеси, котрі напряму стосуються соціальних інтересів населення. Запропоновано комплекс заходів, спрямованих на забезпечення підвищення ефективності функціонування соціальної економіки в Україні шляхом вдосконалення діяльності соціальних інституцій та регулятивної політики держави у сфері соціально-економічного розвитку країни загалом. Визначено ключові напрямки подальшої інтеграції принципів соціальної економіки в систему державного управління та впровадження соціального партнерства, як однієї з найбільш успішних форм взаємодії соціально-економічних систем.

Ключові слова: соціальна економіка, соціальне партнерство, сталий розвиток, соціально-економічна політика, принципи соціальної економіки.

CONCEPTUAL BASIS OF THE FORMATION OF THE SOCIAL ECONOMY IN UKRAINE

The article examines modern features of the formation of the social economy in the context of the implementation of the tasks of sustainable development. The specifics of the influence of economic factors on the development of social processes and the peculiarities of the formation of the social economy in Ukraine, as a key component of the socio-economic development of society, are determined. It has been proven that the social orientation of economic activity is possible only under the condition of regulatory activity on the part of the state and if it has an appropriate and effective toolkit of influence on economic processes that directly affect the social interests of the population. A set of measures aimed at increasing the effectiveness of the functioning of the social economy in Ukraine by improving the activities of social institutions and the regulatory policy of the state in the field of social and economic development of the country as a whole is proposed. The key directions of further integration of the principles of social economy into the system of public administration and the implementation of social partnership as one of the most successful forms of interaction of socio-economic systems have been identified.

The study of modern problems of the formation of the social economy, as one of the key elements of the general socio-economic development of the state, is extremely important for economic science. Modern global trends in economic development consist in the gradual complication of the system of socio-economic relations and lead to a general increase in the role of human capital in the economic development of leading countries and the world economy in general. At the same time, the intensive digitalization of the system of economic relations results in a significant increase in the role of qualified personnel in ensuring technological development and the formation of enterprise profits. At the same time, the formation of the digital economy also involves the growth of the role of human resources in post-industrial development. All this results in a general increase in the role of qualified personnel in ensuring the successful development of the business process at all levels.

The main consequence of these trends is also the growth of the role of the state in guaranteeing the proper system of social guarantees of the population and ensuring the socio-economic development of the territories, which should contribute to the formation of a favorable climate to ensure the appropriate level of the quality of life of the population. In turn, it is the standards of the quality of life in the new conditions that act as a qualitative indicator of the creation of appropriate conditions for the development of the state's aggregate human capital. In addition, ensuring the appropriate level of social standards is important for ensuring the expanded reproduction of the labor force, and, accordingly, directly affects the efficiency of the functioning of the economic system of the state in general. That is why, in

modern conditions, the study of the conceptual foundations of the formation and development of the social economy, as a key element of the state's social capital, is of particular relevance.

Key words: social economy, social partnership, sustainable development, social and economic policy, principles of social economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасні глобальні тенденції економічного розвитку полягають в поступовому ускладненні системи соціально-економічних відносин та призводять до загального зростання ролі людського капіталу в економічному розвитку провідних країн та світової економіки загалом. При цьому інтенсивна цифровізація системи економічних відносин має наслідком значне зростання ролі кваліфікованого персоналу в забезпеченні технологічного розвитку та формуванні прибутку підприємств. В той же час, формування цифрової економіки також передбачає зростання ролі людського ресурсу в постіндустріальному розвитку. Усе це має наслідком загальне збільшення ролі кваліфікованого персоналу в забезпеченні успішного розвитку бізнес-процесі на усіх рівнях.

Головним наслідком зазначених тенденцій стає також зростання ролі держави в гарантуванні належної системи соціальних гарантій населення та забезпечення соціально-економічного розвитку територій, що повинно сприяти формуванню сприятливого клімату для забезпечення належного рівня якості життя населення. У свою чергу, саме стандарти якості життя в нових умовах виступають якісним індикатором створення належних умов розвитку сукупного людського капіталу держави. Крім того, забезпечення належного рівня соціальних стандартів має важливе значення для забезпечення розширеного відтворення робочої сили, а відповідно – напряду впливає на ефективність функціонування економічної системи держави загалом. Саме тому в сучасних умовах особливої актуальності набувають дослідження концептуальних засад формування та розвитку соціальної економіки, як ключового елементу соціального капіталу держави.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження сучасних проблем формування соціальної економіки, як одного з ключових елементів загального соціально-економічного розвитку держави є надзвичайно важливими для економічної науки. Практика дослідження концепції соціальної економіки свідчить, що головна увага науковців сконцентрована на визначенні функціональної здатності держави до створення ефективної системи соціальних гарантій за умов загострення зовнішніх екстерналій. Дана проблематика достатньо широко розкрита у дослідженнях таких вчених та практиків, як А. Амін (Амін та ін., 2002), Т. Карпі (Карпі, 1997), А. Кей (Кей, 2006), К. Мельник (Мельник і Шматковська, 2016), Т. Шматковська (Шматковська, 2013) та ін. Проте, суттєві зміни, які відбуваються в сучасних соціально-економічних системах на глобальному рівні потребують вдосконалення системи знань відносно особливостей ефективного формування системи соціальної економіки.

Цілі статті. Метою роботи є дослідження концептуальних засад формування соціальної економіки в Україні в умовах динамічних змін, що відбуваються в національній економічній системі.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як відомо, формування соціальної економіки передбачає необхідність орієнтації усіх процесів, що відбуваються в межах економічної системи, на пріоритетність забезпечення розширеного відтворення людського капіталу. При цьому одним з ключових індикаторів успішності функціонування саме соціально-орієнтованої економіки виступає рівень якості життя населення, який визначається системним комплексом взаємодії різноманітних ринкових елементів та державних інституцій щодо впливу на забезпечення високих соціальних стандартів для населення (Дзямулич, 2022).

Тому, виходячи з вищевказаного, можна стверджувати, що концептуальна модель формування соціальної економіки в Україні повинна орієнтуватися на потребу у трансформації

підходів щодо спрямованості економічних процесів під регулятивним наглядом з боку держави. Зокрема, варто відзначити наступні елементи у сфері економіки, які підпадають під подібний регулятивний вплив:

1. Загальна економічна політика держави у сфері регулювання бізнес-процесів повинна бути орієнтована на досягнення цілей сталого розвитку в контексті пріоритетного забезпечення дотримання інтересів населення при формуванні соціально-економічних систем.

2. Загальним орієнтиром економічних процесів на усіх рівнях повинне стати максимально можливе забезпечення високих соціальних стандартів життя населення.

3. У сфері ринкової конкуренції не повинно бути обмежень стосовно форм власності для підприємств, що функціонують у ній, а також повинна забезпечуватись державними гарантіями свобода підприємництва та вибору видів економічної діяльності.

4. Економічна система повинна сприяти розширеному відновленню людського та виробничого капіталу за рахунок стимулювання збільшенню обсягів інвестицій суб'єктами господарювання у відповідні сфери.

Важливим також є визначення ключових критеріїв соціальної економіки, які можуть виступати у якості конкретних індикаторів успішності її функціонування. Зокрема, в концептуальній моделі соціальної економіки варто виділити наступні критерії якості:

- демографічні індикатори, що орієнтовані на забезпечення розширеного відтворення робочої сили;

- індикатори якості та організації праці населення, а також – забезпечення умов розширеного відтворення людського капіталу на підприємствах;

- індикатори освіти, пов'язані із забезпеченням економіки якісним людським капіталом, здатним до виконання складних виробничих завдань;

- індикатори забезпечення високих соціальних стандартів, котрі відображають якість життя населення;

- індикатори ефективності державної системи соціальних гарантій та забезпечення свободи вибору діяльності для економічно активного населення.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що формування соціальної економіки в Україні повинно здійснюватися на засадах загальної соціалізації економічних відносин, що включає в себе як діяльність, спрямовану на забезпечення загальної соціалізації у сфері економіки праці, так і соціальну орієнтацію в процесі перерозподілу ВВП на користь збільшення системи соціальних гарантій для населення країни. При цьому одним з найбільш ефективних способів забезпечення ефективності реалізації поставлених завдань в процесі формування соціальної економіки є створення системи державно-приватного партнерства у сфері реалізації соціальних гарантій для найманих працівників. Це, з одного боку, сприятиме реалізацію соціальної функції держави, а з іншого-забезпечуватиме зростання рівня та якості людського капіталу на підприємствах, залучених до такого партнерства.

Список бібліографічного опису

1. Дзямулич М.І. Формування соціальної економіки в Україні. *Економічний форум*. 2022. №3. С. 3–8.

2. Шматковська Т.О. Раціоналізація організації облікового процесу операцій з основними засобами в аспекті підвищення ефективності використання цих активів на підприємстві. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Економічні науки*. 2013. № 5(254). С. 124–129.

3. Amin, A., Cameron, A., & Hudson, R. Placing the social economy. London: Routledge, 2002. 160 p.

4. Carpi, Tomas J.A. The prospects for the social economy in a changing world. *Annals of public and cooperative economics*. 1997. Vol. 68(2). Pp. 247–279.

5. Kay, A. Social capital, the social economy and community development. *Community development journal*. 2005. Vol. 41(2). Pp. 160–173.

6. Melnyk, K.P., Shmatkovska, T.O. Fundamentals of the theory and methodology of operational control. *British Journal of Economics, Management & Trade*. 2016. Vol. 14(4). Pp. 1–12.

References

1. Dziamulich, M.I. (2022). Formuvannia sotsialnoi ekonomiky v Ukraini [Formation of social economy in Ukraine]. *Ekonomichniyi Forum – Economic Forum*. Vol. 3. Pp. 3–8. [in Ukrainian] <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-3-1>

Економічні науки : збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка". Випуск 19 (75). Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л.Л. Ковальська. Луцьк : ВІП ЛНТУ, 2022. 290 с.

2. Shmatkovska, T.O. (2013). Rationalizatsia organizatsii oblikovogo protsesu operatsii z osnovnymy zasobamy v aspekti pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia tsykh aktyviv na pidpriemstvi [Rationalization of the organization of the accounting process of operations with fixed assets in terms of increasing the efficiency of the use of these assets at the enterprise]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskogo Natsionalnogo Universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seria: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University. Series: Economic sciences*. Vol. 5(254). Pp. 124–129. [in Ukrainian]

3. Amin, A., Cameron, A., & Hudson, R. (2002). Placing the social economy. London: Routledge. 160 p.

4. Tomas Carpi, J.A. (1997). The prospects for the social economy in a changing world. *Annals of public and cooperative economics*, 68(2), 247–279. <https://doi.org/10.1111/1467-8292.00045>

5. Kay, A. (2005). Social capital, the social economy and community development. *Community development journal*, 41(2), 160–173. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsi045>

6. Melnyk, K.P. & Shmatkovska, T.O. (2016). Fundamentals of the theory and methodology of operational control. *British Journal of Economics, Management & Trade*. Vol. 14(4). Pp. 1–12.